

TŮZ VAN, BABÁM!

Miloš
FORMAN

FILM
KARNEVÁL
TOLDI MOZI
Február 17–20.

CSEH CENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Toldi

ARTMOZI

PROGRAM

VETÍTÉSI IDŐPONTOK:

Kísérőprogramok:

**2012.
02.17.
péntek**

19.00
Tűz van, babám!

Karneválnyitó:
Réz András
(*Hoří, má panenko*,
színes, csehszlovák-
olasz, 1967, 71 perc)

21.00

Tűzoltóbál tombolával
disznósajttal és Staropramen
sörrel, a Pomázi Tűzoltózenekar
és a TÁP színház tagjainak köz-
reműködésével.

**2012.
02.18.
szombat**

17.30
Fekete Péter

(*Černý Petr*, fekete-fehér, cseh-
szlovák, 1963, 90 perc)

20.00
**Száll a kakukk
fészkére**

(*One Flew Over The Cuckoo's
Nest*, 5 Oscar-díjas, amerikai,
1975, 129 perc)

19.00

Forman-mesék

Jan Novák író-forgatókönyvíró bemu-
tatja a Kalligram kiadónál megjelent
Miloš Forman, Jan Novák: *Fordulatok*
– *Emlékirataim* című
életrajzi könyvet.

22.00

Születésnap csoport-
terápia a Táp Színház

vezetésével, a prágai Stormin
zenekar közreműködésével.

**2012.
02.19.
vasárnap**

17.30
**Egy szöszi
szerelme**

(*Lásky jedné plavolásky*, fekete-fe-
hér, csehszlovák, 1965, 90 perc)

20.00
Hair

(*Hair*, színes, amerikai,
1979, 121 perc)

19.00

Miloš Forman
filmplakát-kiállítás

22.00

Vízöntők ünneplése

a prágai Stormin zenekar
közreműködésével.

**2012.
02.20.
hétfő**

19.00
**Amadeus –
rendezői változat**

(*Amadeus*, 8 Oscar-díjas, szí-
nes, amerikai, 1984,
173 perc)

21.40

Fesztiválzáró

A zongoránál Jan Vojtek és barátai.

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

Belépőjegy ára a vetítésekre egységesen 800 forint,
amely az előadás után beváltható egy pohár Staropramen sörre.

Miloš Forman Časlavban született 1932. február 18-án. Szüleit a háború alatt elveszítette, ezért gyermekotthonban nőtt fel. Elvégezte a prágai FAMU (Filmművészeti Egyetem) forgatókönyvíró szakát, majd 1963-ban debütált rendezőként egyszerre két filmet is jegyezve. Az első nagyjátékfilmje, a *Fekete Péter* elvitte a locarnói filmfesztivál nagydíját.

1968 után az Egyesült Államokban telepedett le. Az első amerikai filmjét, az *Elszakadást* (1971) még a cseh új hullám stílusában forgatta, többségében amatőr szereplőkkel. Tengeren túli karrierjében az áttörést a *Száll a kakukk fészkére* (1975) hozta meg, amely 5 Oscar-, 4 Golden Globe, valamint az amerikai kritikusok díját nyerte el.

A nyolcszoros Oscar-díjas *Amadeus* nemcsak eddigi legsikeresebb filmje, hanem ennek köszönhető az is, hogy kiutazása után először látogatható hazájába. A csehszlovák kommunista vezetés nem tudott ellenállni az amerikai producer ajánlatának, és engedélyezte Formannak, hogy Prágában forgassa le új moziját. A többi amerikai filmjét azonban csak 1989 után mutatták be Csehszlovákiában, ezért a 70-es és 80-as években a csehek sokszor Budapestre utaztak, hogy megnézhessék.

Legújabb filmjét, a *Jól fizetett sétát* (2009), egy 60-as évekbeli opera buffa színpadi újrafeldolgozásából forgatta, amelyben együtt dolgozott két Csehországban élő ikerfiával, Matěj és Petr Formannal, akik az utóbbi években – apjuktól függetlenül – a cseh színházi élet állócsillagaivá váltak. Forman 1999-től connecticuti farmján él harmadik feleségével, Martina Zbořilovával, valamint a már Amerikában született másik ikerpárral, Jimmel és Andyvel, akik a neves komikusok – Jim Carrey és Andy Kaufman – után kapták nevüket.

FILMJEI:

- Meghallgatás** (*Konkurs*) 1963
- Fekete Péter** (*Černý Petr*) 1963
- Egy szösz szerelmei** (*Lásky jedné plavovlásky*) 1966
- Tűz van, babám!** (*Hoří, má panenko*) 1968
- Elszakadás** (*Taking Off*) 1971
- Száll a kakukk fészkére** (*One Flew Over the Cuckoo's Nest*) 1975
- Hair** 1979
- Ragtime** 1981
- Amadeus** 1984
- Valmont** 1989
- Larry Flynt, a provokátor** (*The People vs. Larry Flynt*) 1996
- Ember a Holdon** (*Man on the Moon*) 1999
- Goya kísértetei** (*Goya's Ghost*) 2007
- Jól fizetett séta** (*Dobře placená procházka*) 2009

KISEMBEREK – NAGY EMBEREK

Néhány hete, január 3-án elment Josef Škvorecký. Elegáns, szellemes és bátor író volt. 1968-ban, amikor a Páragai Tavasz szomorú ősze fordult, Kanadába emigrált. Ott jelentette meg 1971-ben *All The Bright Young Men And Women* című könyvét, a cseh film „személyes történetét”. Emlékek, anekdoták, pletykák furcsa sora, amely a filmcsinálók sorsán keresztül hihetetlenül sok mindent mesél el a cseh kultúráról, identitásról, az emberi esendőségről és méltóságról. Emberekről. És ezeknek a históriáknak állandóan vissza-visszatérő figurája Miloš Forman.

Miloš Forman nyolcvanéves. Tudom jól, hogy ilyenkor fontos, de legalábbis fontoskodó mondatokat kellene írnom a Mester életművéről, de nem megy. S bár Formant személyesen nem ismerem, csak a filmjeit, mégis szívesebben választanám – Josef Škvoreckýhez hasonlóan – a személyességet. Egyszerűen azért, mert az a mód, ahogyan Forman rákérdez a világra, nagyon közel áll hozzám. Mert szívesen szemlélem a világot Forman szemszögéből. És bár vitathatatlan, hogy ez a fél évszázados alkotói pálya hihetetlenül sokszínű, számtalan olyan eleme van, amely a csehszlovák újhullámos filmjeitől napjainkig végigkíséri Forman filmjeit.

Még fiatal mozibubus voltam, amikor először láttam korai filmjeit: a *Fekete Pétert* és az *Egy szözi szerelmét*. A mai televíziós tehetségkutató műsorokat messze megelőző *Meghallgatással* csak később találkoztam. Hogy miért szerettem meg őket? Talán azért, mert nem csaptak át szatírába. Azért, mert a rendező nem játszotta el bennük a mindentudót, a moralistát. A szatírában ugyanis szükségképpen benne van a kívülről való megítélés, egyfajta fensőbbiség, amellyel a bölcs szemlélődő ítéletet hirdet. Forman azonban lemondott erről a lehetőségről. Egy finom mozdulattal átengedte ezt a nézőknek. Kis történetek – kisemberekről. Amikor – egy zugvetítésen a Filmgyárban – a *Tűz van, babám!*-mal találkoztam, először azt hittem, ez már aztán kemény politikai szatíra. Azt szerettem volna hinni. Belevetítettem a kor Magyarországot, kétségeinket, tanácsalanságunkat, tétova ellenállásunkat. Csak később értettem meg, hogy ez a jelentés bennünk jött létre. Itt és akkor. Hiszen Forman itt sem tett mást, mint elmesélt egy kis történetet. Csakhogy ez a történet furcsa módon mégis félelmet ébresztett a létezett szocializmus hatalomiparosaiban. Hiszen nem voltak erősek ők a hitükben, hogy amit tesznek, helyesen teszik. De az ördögbe is! Miféle hatalom az, amely már önmagának sem hisz? Miféle hatalom az, amelyet egy ártatlan tűzoltóbáltól is kiver a jeges veríték? Pedig ez a groteszk nem beszél a Pártról, a nagy és rendíthetetlen Szovjetunióról. Csak valami olyasmit mutat meg, hogy egy kevéske hatalom is elég ahhoz, hogy mint egy kanálnyi ecet megsavanyítsa az élet hordónyi borát.

Később mint afféle közép-európai értelmiségi aggódtam, mi lesz Formannal. Képes lesz-e Amerikában megragadni a mi közép-európai tanácsstalanságunkat. Hiszen az *Elszakadás* már csak annyiban volt közép-európai, hogy ugyanaz a groteszk járta át, mint az újhullámos filmjeit. Márpedig mi az amerikai filmjeiben is mindig az európaiságot kerestük. És amikor a mozikba került nálunk a *Száll a kakukk fészkére*, majd a *Hair*, hevesen bólogattunk: igen, ezek a mi filmjeink. Hatalomról, elnyomásról, szabadságról.

Aztán jött a *Ragtime*. Fanyalogtunk. Úgy éreztük, Forman elárult bennünket. Hiszen ez már Amerikáról szól. Talán arra sem figyeltünk eléggé, hogy Doctorow regényéből éppen a Kohlhaas Mihály-vonalat tette a lehangsúlyosabbá. A méltóságáért küzdő embert. S bár az *Amadeusnak* nem tudtunk ellenállni, csöndes rezignáltsággal elkönyveltük, hogy sorry, de ez a Miloš elamerikanizálódott. Aztán Forman-hiányos évek jöttek, hiszen a *Valmont* nem került a mozikba. A forgalmazó egy kicsit betojt, hogy Stephen Frears kiemelkedően sikeres Choderlos de Laclos-adaptációja, a *Veszedelemes viszonyok* után Forman filmje nem lesz eléggé sikeres. Évek múltán, amikor megszereztem mindkét filmet, leültem a tévé elé, és mindkettőt végignéztem egymás után. Hihetetlen élmény volt. Mert míg Frears kíméletlen, olykor marionett-játékot idéző rokokóra rendezte a levélregényt, Forman a szelídebb, érzékenyebb biedermeier felé tolta el. És önmagához híven nem hirdetett ítéletet.

1996-ban aztán Miloš Forman visszatér az *Amadeusban* feltett kérdéséhez: mit tud kezdeni a világ a nagy emberekkel, akik felrúgják a szabályokat, akik provokálnak? És visszatér a *Ragtime* alaptéziséhez is: a méltósághoz. A *Larry Flynt, a provokátornak* már a plakátja is tökéletes provokáció. Félreértés ne essék: nem a Hustler érdekli, hanem az, mihez kezd az amerikai szabadságeszmény egy felforgatóval. Vagy egy másik felforgatóval: Andy Kaufmannal. Az *Ember a Holdon* ugyanis azt vizsgálja, mit kezd a közönség azzal a már-már dadaista komikussal, aki a nyárspolgárok Amerikájának orrát beleveri a saját képmutatásába, szépelgésébe.

Legutóbbi filmje, a *Goya kísértetei* számtalan súlyos kérdést vet fel. A legsúlyosabb kérdés: van-e egyáltalán esélye, létjogosultsága a moziban az ilyesfajta filmeknek a 21. században? A hatvanas-hetvenes években a film százmilliók gondolkodására volt hatással. A diktatúrákban filmeket tiltottak be vagy suvasztottak dobozba. Ma, 2012-ben a mozi – látványosságágazat. A megszállott mozibubusokat leszámítva mérhetetlenül kevesen vannak azok, akik úgy gondolják, hogy a mozi lenne az a hely, ahol a nagy kérdések feltételnek. Ha egy film tetszik, lájkolod. Ha nem, fikázod. A *Goya kísérteteinek* talán esélye sem volt arra, hogy ebben a megváltozott világban topic-ká váljon. Hogy vitába bonyolódjunk arról, mit jelent ma a diktatúra, miként ömlik el a világon valamiféle irracionális massa, hogy bár nincs inkvizíció, de igény azért lenne rá...

Változott a világ. Miloš Forman azonban változatlanul felteszi a kérdéseit: lehetünk-e szabadok, ártatlanok? Elviseli-e a világ a provokátorokat? Élhetünk-e méltósággal? Szabad-e embernek lennünk?

TŰZ VAN, BABÁM!

**„AKI NEM LOPOTT,
AZ VEGYE ÚGY,
HOGY NEM NYERT
SEMMIT!”**

**Amikor a kisszerűség diadalmaskodik!
Vidéki táncmulatság szépségversennyel,
eltűnt tombolanyereményekkel
és tűzoltással...**

Forman utolsó Csehszlovákiában forgatott filmjének helyszíne egy tűzoltóbál, ahol a helyi tűzoltóegylet hajdani elnökének születésnapját készülnek megünnepelni. Van szépségverseny, tombola, étel-ital és ajándékok, de valahogy semmi sem úgy sikerül, ahogyan eltervezték: a tombolaajándékoknak sorozatosan nyoma vész, a pártbizottság által kiválasztott csodálatos teremtetéseknek inába száll a bátorságuk, s nem mernek a pódiumra lépni, pedig az egyesület hajdani elnöke, a nyolcvanhat éves öregúr már sokadszor indul el, hogy átvegye a megtisztelő kitüntetést a bál szepétől. Aztán hirtelen megszólal a sziréna, s mindenki az est leglátványosabb tűzijátékára, az idős bácsika kigyulladt házához siet. A tombolákat ugyan mindenki felajánlja a tűzkárosult javára, a gond csak az, hogy időközben az ajándékoktól roskadozó asztal megüresedett. Mindenki gyanús!

Hoří, má panenko,
színes, csehszlovák-olasz
vígjáték, 1967, 71 perc

forgatókönyvíró:
Miloš Forman, Jaroslav
Papoušek, Ivan Passer,
Václav Šašek
zeneszerző: Karel Mareš
operátor: Miroslav Ondříček
Rendező: Miloš Forman

FEKETE PÉTER

„AHÓÓÓJ,
AHÓÓÓJ!”

**A nemzedékek kicsiny hétköznapi
összecsapásai... Ki mit keres...?
Ki mit talál...? Ki mit tud...?**

Černý Petr, fekete-fehér,
csehszlovák filmszatíra,
1963, 90 perc

Forgatókönyvíró:

Miloš Forman,

Jaroslav Papoušek

Zeneszerző: Jiří Šlitr

Operatőr: Jan Němeček

Rendező: Miloš Forman

Forman első nagyjátékfilmjének főszereplője egy tétova kamaszfiú, aki hallgatásával, téblábolásával kihívja maga ellen a sorsot. “Ameddig nem tudod, mit akarsz, addig azt fogod csinálni, amit én akarok” – mondja a sokat megélt, bölcs apuka, a jóindulatú zsarnok, aki csak fia érdekében cselekszik. Így kerül a fiú – akit sem jelleme, sem tehetsége nem tenne alkalmassá erre a munkakörre – az önkiszolgáló ABC-be, hogy figyelje, lopnak-e a vevők. Az eredeti verzió szerint Papoušek forgatókönyve 1947-ben játszódtott volna, a megvalósult film azonban aktualizált lett, így nem véletlen, hogy a rendszer ellenőrei provokációnak minősítették – a munkához való felelőtlen hozzáállás miatt.

SZÁLL A KAKUKK FÉSZKÉRE

**„ÉN LEGALÁBB
MEGPRÓBÁLTAM...”**

One Flew Over the Cuckoo's Nest, színes, amerikai film,
1975, 133 perc

Operátor: Haskell Wexler,
Miroslav Ondříček
Zeneszerző: Jack Nitzsche
Forgatókönyvíró: Ken Kesey
regénye alapján Lawrence
Hauben, Bo Goldman
Rendező: Miloš Forman

**Kinek a szabályai határozzák meg
a szanatórium életét? A főnővér kemény
és veszélyes ellenfélnek bizonyul...**

A börtönbüntetésre ítélt csavargó, McMurphy bolondnak tette magát, így kerül munkatábor helyett elmeegógyintézetbe. Az autokratikus szellemben irányított intézményben a megfélemlített betegek Ratched nővér áldozatai lesznek, akiknek irányítása alatt a mélylélektani csoportterápia megszégyenítő, büntudatot ébresztő protokollá válik, szemernyi boldogságot vagy reményt sem hagyva meg egyetlen betegének sem. A pszichiátriai intézet újdonsült lakója megpróbálja helyreállítani a félrecsúszott viszonyokat, élettel megtölteni a szürke falakat. McMurphy szórakoztató szerepköre nem tarthat sokáig, az intézet lázadó-reformátorának aktivitását sokkterápiával nyomják el.

**„NINCS
PRÁGÁBAN
CSAJOM,
NINCS
PRÁGÁBAN
CSAJOM”**

Lásky jedné plavolásky,
fekete-fehér, csehszlovák
filmszatíra 1965, 90 perc
Operátor:
Miroslav Ondříček
Zeneszerző: Evžen Illín
Forgatókönyvíró:
Miloš Forman,
Jaroslav Papoušek,
Ivan Passer, Václav Šašek
Rendező: Miloš Forman

**Könnyelmű fiatalok könnyelmű ígéretei,
a gyöngédség felfedezése, a másik
nem igenje, az első tapasztalatok és
csalódások.**

A demográfiai egyensúly felborulása miatt a kis cseh városkában rettenetesen megnőtt a nők száma, férfi pedig alig akad. Természetes, hogy ilyen helyzetben könnyű prédá egy szereleméhes, vidéki munkáslány. A szősz szerelme egy prágai zenész, aki igazi szenvedélyt színélve ágyába csalja a lányt, ám ebben a világban nincs már helye az idilli szerelemnek. A film világsiker lett, a helyi minisztérium viszont tiltakozott, hogy nem találhatnak majd miatta elegendő munkaerőt a gyárba. A kiváltott hatás azonban egészen más lett: röviddel a bemutató után több száz fiú jelent meg sátorral felszerelve abban a városban, ahol “Szősz dolgozott”.

HAIR

© Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc.

**„LET THE
SUNSHINE IN”**

Hair, színes, amerikai musical,
1979, 121 perc

Operatőr:

Miroslav Ondříček

Zeneszerző:

Galt MacDermot,

Gerome Ragni, James Rado

Forgatókönyvíró:

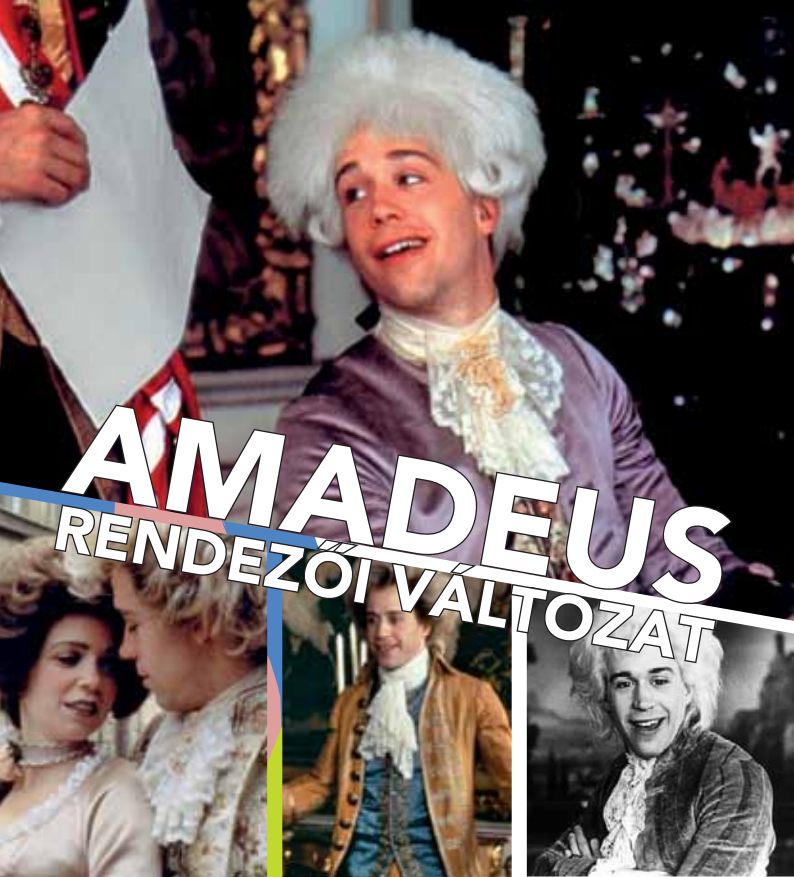
Gerome Ragni, James Rado,

Michael Weller

Rendező: Miloš Forman

**A vietnami háború még javában dül...
Az utolsó szép és szabad napok a bevo-
nulás előtt. A hippí, ahol tud, segít!**

A félénk, jól nevelt farmerfiú, Claude Hooper Bukowsky, miután kézhez kapja a vietnami frontra szóló katonai behívóját, Oklahomából New Yorkba utazik, hogy eleget tegyen kötelességének. A Central Parkban azonban belebotlik egy hippikből álló társaságba, akik mindent megtesznek azért, hogy elutazása előtt még egy kicsit jól érezze magát. A fiú közben beleszeret a dúsgazdag családból származó Sheilába. A randi összehozása érdekében elmennek a szülők luxuspartijára, nem kis botrányt okozva ezzel. Lecsukják őket, majd kiszabadulva egy örületes LSD-trippel vesznek részt egy tüntetésen. Claude bevonul, de hogy egy randevű erejéig újra találkozhasson Shielával, Berger beugrik a helyére...

AMADEUS

RENDEZŐI VÁLTOZAT

„VIGYÁZAT,
A KÖZÉP-
SZERÚSÉG ÖL!

**Mozart és Salieri – két zeneszerző
nem mindennapi, hol hűvös, hol baráti,
de mindenképp bonyolult kapcsolata.
Ki kényszeríti sírba a génuszt?
Mit szül az irigység, a féltékeny harag...?**

Amadeus, színes, amerikai
film, 1984, 173 perc

Operatőr:

Miroslav Ondříček

Zeneszerző: John Strauss

Író / Forgatókönyvíró:

Peter Shaffer

Rendező: Miloš Forman

A 18. század nagy zeneszerző-zsenijének életszeretetére, féktelen túlkapásaira, tehetségére emlékezik vissza kortársa, riválisa Salieri. Az apakomplexusban szenvedő infantilis Amadeust botrányhősként, kurvapecérként, udvari bohócként, sajátos zenéjétől mámoros karmesterként mutatja be. A féltékeny udvari komponista derékba töri Wolfgang Amadeus Mozart felfelé ívelő karrierjét, aki elfeledve, kiutasítva, szegényen fogadja el a Rekviem megírására szóló felkérést, mely mögött nyomorult helyzetének okozója, Salieri áll. Ennek komponálása közben éri a halál, s a század legnagyobb zsenijét névtelen tömegsírba temetik. Nagyszerű színészi játék, tobzódó képek és fantasztikus jelmezek teszik felejthetlenné a Peter Schaffer színdarabjából készült filmet.

A világ 1. számú prágai söre

SÖR VAN, BABÁM!

Mozijegyt a vetítés után beválthatja egy pohár Staropramen sörre!

A Cseh Centrum
főtámogatója a Staropramen.

toldimozi.hu
 Toldi-mozi

budapest.czechcentres.cz
 Cseh-Centrum